

Georges Houtstont en de ornamentenkoorts van de belle époque

Hoewel de naam Houtstont niet bij iedereen een belletje doet rinkelen, ligt dit niet aan het gebrek aan talent van de kunstenaar, maar wel aan het feit dat zijn professionele activiteit als ornamentist indertijd niet op dezelfde manier werd gewaardeerd als die van beeldhouwers. Veel van zijn ornamentele sculpturen zijn bovendien niet gesigneerd. Het was dus de hoogste tijd voor Urban om deze kunstenaar in de kijker te plaatsen.

Urban heeft een tentoonstelling georganiseerd die volledig aan deze 19-eeuwse ornamentist, Georges Houtstont, was gewijd. Linda Van Santvoort, kunsthistorica, werd ingezet als curator en de jonge architect en docent Johannes Berry, oprichter van het architectenbureau Sugiberry, nam de scenografie voor zijn rekening.

Het patina van materialen

Naar aanleiding van deze samenwerking sprak Urban met Johannes Berry om te peilen naar zijn visie op scenografie.

- Urban
- J.B.: Johannes Berry
- Urban: Johannes Berry, welke rol moet een scenograaf of architect opnemen in een tentoonstelling? Wat kan hij bijdragen aan het proces en het eindresultaat?
- J.B.: In de Chauvet-grot in Frankrijk zien we, onder andere, wat onderzoekers hebben geïdentificeerd als een steencirkel en een berenschedel, die zouden dateren van onze voorouders uit het Late Stenen Tijdperk. Welke reden en betekenis had dit voor hen? We kunnen er alleen maar naar raden. Hoewel experts concluderen dat de steencirkel voornamelijk op natuurlijke wijze is ontstaan uit ingestorte stalactieten, zijn er duidelijk ook stenen verplaatst om de cirkel te voltooien. Wat de berenschedel betreft, zijn de deskundigen het er bij mijn weten thans over eens dat een gebroken steen van een meter hoog werd verplaatst om iets zoals wat wij vandaag een voets-tuk zouden noemen, te vormen waarop de schedel werd geplaatst. Het proces van het verplaatsen van deze stenen komt, naar mijn mening, dicht in de buurt van wat ik in een scenografie beoog. Het kan ons iets vertellen over de context door er deel van uit te maken en tegelijk de aandacht vestigen op het tentoongestelde werk. Ik vind dat de architect of scenograaf zich niet op de voorgrond moet plaatsen in het eindresultaat van een tentoonstelling, maar ruimte moet laten voor het vervaardigingsproces. Dat geeft meer zicht op

de context van waaruit het tentoongestelde werk kan worden geïnterpreteerd en gewaardeerd.

- Urban: Hoe ziet u het tentoonstellingsconcept in de toekomst evolueren?
- J.B.: Men zou kunnen denken dat de logische uitkomst van de absurde richting waarin alles momenteel evolueert, totale zelfreferentialiteit of eeuwigdurende beweging zou kunnen zijn. Waarschijnlijk zullen we dat punt moeten bereiken voordat de dingen weer van richting veranderen. Hypothetisch zou een scenografie als een perpetuum mobile machine, ontworpen door Panamarenko, dat keerpunt kunnen uitdrukken. Maar ik hoorde dat hij overleden is... Meer even ernstig nu, ik denk dat ik het niet weet. Dit gezegd zijnde, meen ik te mogen hopen dat het minder ernstig zou worden en meer een kwestie van aanvaarden dat we het antwoord niet weten. In het algemeen is de huidige ernst en zekerheid in de architectuur verstikkend. Men kan zich echter voorstellen dat een dergelijke serieuze zekerheid bevorderlijk is voor het opnieuw opkomen van een absurde of surrealistische kunststroming.
- Urban: In uw werk is vaak de factor veroudering/patina verwerkt, een concept dat in het Westen vrij zeldzaam is, maar in Azië, met name in Japan, gebruikelijker is. Kunt u ons daar wat meer over vertellen?
- J.B.: Het is waar dat er in Japan specifieke concepten bestaan die rechtstreeks verwijzen naar het effect van de tijd, zoals wabi sabi en mono no aware. Het Westen kent echter ook soortgelijke specifieke begrippen, zoals nostalgie of spoila.

De verbreiding van het modernisme heeft zeker een grote invloed gehad op deze concepten, omdat men niet kan zien hoe het verleden of het heden een plaats kunnen hebben in een toekomstvisie die gebaseerd is op oneindige vooruitgang. Wit, glas, roestvrij staal, plastic, kunstgras, perfecte tanden, botox, enz. Het modernisme, in zijn klaarblijkelijke vijandigheid tegen het ouder worden, heeft ons lichaam zichtbaar losgekoppeld van de wereld om ons heen, zozeer zelfs dat het voorstel om onze geest met de metaverse te verbinden, in de hoop eeuwig te kunnen leven, voor sommigen aantrekkelijk kan lijken. In feite zijn, net als bij ons eigen lichaam, alle materialen en structuren het resultaat van de tand des tijds. Denk ik. Ongeacht of het nu natuurlijk of kunstmatig is. Net als een geoloog die de aarde onderzoekt of een archeoloog die een ruïne onderzoekt, zijn wij blijkbaar in staat processen, en dus tijd, te lokaliseren in materialen en structuren. Alles draagt dus waarschijnlijk sporen van tijd, die, indien zij voldoende zichtbaar zijn, voor ons als ijkpunten zouden kunnen dienen (via onze eigen levensduur) om ons daartoe te verhouden, en een schaal kunnen opleveren om ze te begrijpen. Ik denk dat deze processen en de tijd als zodanig ons misschien de mogelijkheid bieden om architectuur vorm te geven en uit te drukken op een manier die echt bij ons past.

↓ De tentoonstelling 'Georges Houtstont en de ornamentenkoorts van de belle époque' georganiseerd door Urban van 31 mei tot 1 oktober 2021 in het Museum van de Nationale Bank.
Stijn Bollaert © urban.brussels

